Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlashning ustuvor yo‘nalishla...

ta’minlashning ustuvor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

Заключение. Роль науки, педагогики, образования и инноваций в модернизации экономики Узбекистана крайне важна для достижения устойчивого развития. Стратегия «Узбекистан – 2030» создает условия для повышения качества образования, улучшения профессиональных навыков населения и поддержки инновационной деятельности, что в свою очередь способствует экономическому росту. Для успешной реализации этих целей необходимо совместное сочетание образовательных и предпринимательских инициатив, после чего собранная так называемая конструкция создаст устойчивые условия для развития экономики и обеспечит эффективное использование потенциала каждого человека, что станет ключом к устойчивому прогрессу в стране.

Список литературы:

https://lex.uz/docs/6600404
https://medium.com/17-ways/what-are-the-uns-17-sustainable-development-goals-a7f998ff0a6a
https://sdgs.un.org/goals
https://cyberleninka.ru/article/n/novaya-strategiya-razvitiya-uzbekistana-uzbekistan-2030
https://cyberleninka.ru/article/n/nauka-i-obrazovanie-kak-elementy-strategii-ekonomicheskogo-rosta-uzbekistana-2.

YALPI TALAB YALPI TAKLIF TAHLILI

Saydakbarova Madinaxon Anisbekovna
TDIU Andijon fakulteti, “Mutaxasislik, ijtimoiy-gumanitar va aniq fanlar” kafedrasi katta o‘qituvchisi.

Jumaboyeva Maxliyoxon Mirzoxid qizi
TDIU Andijon fakulteti 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Yalpi talab va yalpi taklif iqtisodiyotdagi muhim tushunchalardir. Yalpi talab – bu ma'lum bir vaqt davomida iqtisodiyotdagi barcha iste'molchilarning tovarlar va xizmatlarga bo‘lgan umumiy talabidir. Yalpi taklif esa, iqtisodiyotdagi barcha ishlab chiqaruvchilar tomonidan ma'lum bir vaqt davomida taqdim etilayotgan tovarlar va xizmatlar umumiy hajmini ifodalaydi.

Kalit so‘zlar: Yalpi talab,Yalpi taklif,talab va taklif,narx,is’temolchi,talab qonuni,taklif qonuni,resurslar,iqtisodiy siyosat. .

O‘zbekiston iqtisodiyoti globallashuv jarayonida o‘z o‘rnini mustahkamlashda davom etmoqda. Iqtisodiy o‘sish uchun talab va taklifning muvozanati muhim omil hisoblanadi. Talab iqtisodiyotning turli sohalarida faoliyat olib boradigan korxonalar uchun zaruriy resurslarni tavsiya etadi. O‘zbekistonda talabni o‘rganish uning iqtisodiy rivojlanishidagi asosiy jihatlarni ochib beradi.O‘zbekiston iqtisodiyotida talabning ko‘payishi asosan aholi sonining oshishi bilan bog‘liq. O‘zbekiston xalqining ko‘payishi, iste'molchilar sonining ko‘payishiga olib keladi. Iste'molchilar o‘z ehtiyojlarini qondirish uchun turli mahsulotlarga, xizmatlarga va resurslarga talab qo‘yadilar. Boshqa tomondan, davlatning iqtisodiy siyosati va uning tadbirlari bozor talabini shakllantiradi. Davlat tomonidan olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar va investitsiya loyihalari talab tizimini kengaytirishda muhim rol o‘ynaydi.O‘zbekiston iqtisodiyotida talabning asosiy turlari ichki va tashqi talab hisoblanadi. Ichki talab aholi tomonidan mahsulot va xizmatlarga

Published: 23.12.2024
Cite this article: Saydakbarova Madinaxon Anisbekovna, Jumaboyeva Maxliyoxon Mirzoxid qizi (2024). Yalpi talab yalpi taklif tahlili. Emro Science and Education, 1(4). https://journal.emro.uz/public/maqola/976
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

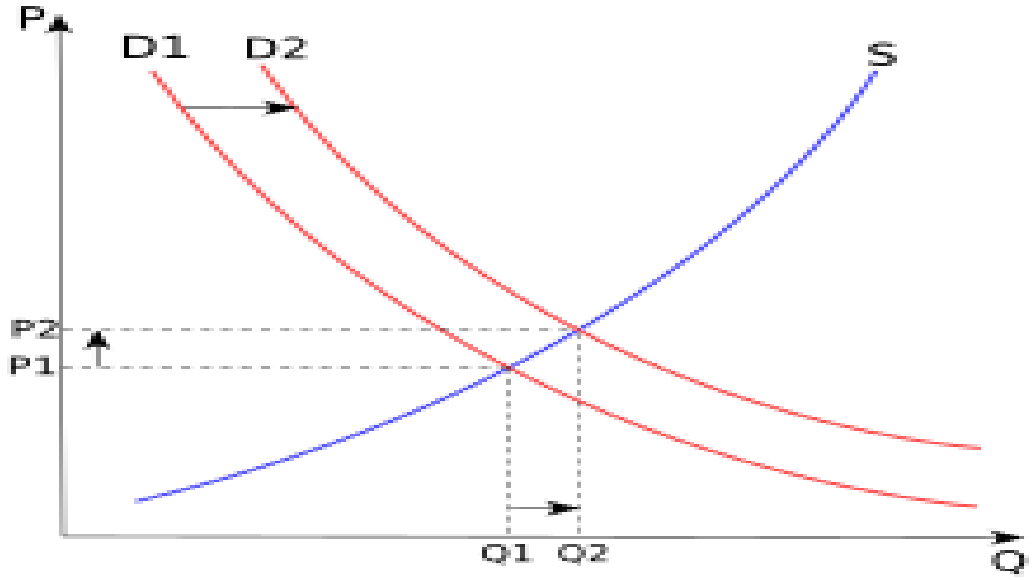
bo‘lgan ehtiyojlarni qondirish uchun zarur bo‘lgan ijtimoiy ko‘rsatkichlarni belgilaydi. Tashqi talab esa mamlakatning eksport imkoniyatlari va xalqaro bozorlardagi talabga bog‘liq. Misol uchun, O‘zbekiston paxta va boshqalar kabi qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini eksport qiladi va bu olib kelinayotgan talab mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.Natijada, O‘zbekistonda talabni boshqarish va to‘g‘ri iqtisodiy siyosat o‘rnatish orqali iqtisodiy o‘sishni tezlashtirish mumkin. Aholining sifatini oshirish va barqaror xususiyatlarga ega bo‘lgan iqtisodiy bilingan shakllanishi talab ko‘rsatkichlarini oshirishga yordam beradi. O‘zbekiston ekonomikasining barqaror rivojlanishi uchun talabni to‘g‘ri tayyorlash va baholash muhimdir.Biz O‘zbekiston iqtisodiyotida taklif tushunchasini chuqur o‘rganamiz. Taklif iqtisodiy jarayonning muhim jihati bo‘lib, ishlab chiqaruvchilar tomonidan bozorga chiqariladigan mahsulotlar va xizmatlarning miqdorini anglatadi. O‘zbekiston iqtisodiyoti asosan qishloq xo‘jaligi va sanoatga asoslangan bo‘lib, bu sohalarda talab va taklif o‘rtasidagi barqarorlikni ta'minlash juda muhim hisoblanadi.O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi sohasida taklif anchagina yuqori. Mamlakatda paxta, meva-sabzavotlar va boshqa qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqariladi. Bu mahsulotlar ichki bozorga va tashqi bozorga jo‘natiladi. Misol uchun, O‘zbekistonda paxta ishlab chiqarishning ahamiyati juda katta. Paxta nafaqat ichki talabni qondirishda, balki eksportda ham muhim o‘rin tutadi. Shuningdek, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining taklifini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarur. Sanoat sohasida taklif o‘tgan yillarda sezilarli darajada o‘sdi. O‘zbekistonda metall ishlab chiqarish, kimyo, to‘qimachilik va boshqa sohalarda o‘zgarishlar sodir bo‘ldi. Davlat sanoatni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan dasturlarni amalga oshirmoqda, bu esa ishlab chiqaruvchilarga yangi bozorni zabt etish va ishlab chiqarishni oshirishga ko‘mak bermoqda. Masalan, avtomobil sanoati misolida O‘zbekistonda yangi texnologiyalarni joriy etish va yangi model avtomobillarni ishlab chiqarishga qaratilgan siyosat mavjud.Talab iqtisodiy kategoriyalardan biri bo‘lib, iste'molchilar tomonidan ma'lum bir narx darajasida sotib olishga tayyor bo‘lgan mahsulot yoki xizmat miqdorini anglatadi. Talab miqdori narxga bog‘liqdir. Narx oshganda talab kamayadi, narx pasayganda esa talab ortadi. Iqtisodiy nazariyada bu qoidani talab qonuni deb atashadi. Talabni belgilovchi omillar orasida iste'molchilar daromadi, mahalliy urf-odatlar, alternativa mahsulotlarning mavjudligi, va kutilayotgan iqtisodiy vaziyat kabi omillar muhim ahamiyatga ega. Masalan, oziq-ovqat narxining oshishi odamlarning ozuqa iste'molini pasaytirishi mumkin. Talabning turlari ham mavjud. Ular orasida individual talab va bozor talablarini ajratish mumkin. Individual talab odatdagi iste'molchilar tomonidan qo‘yilgan talabdir, bozor talab esa barcha iste'molchilarning bir joyda yaratilgan talabini anglatadi.Taklif, iqtisodiyotda ishlab chiqaruvchilar tomonidan ma'lum bir narxda sotishga tayyor bo‘lgan mahsulot yoki xizmat miqdorini ifodalaydi. Taklif miqdori ham narxga to‘g‘ridan-to‘g‘ri bog‘liq. Narx oshganda taklif ham ortadi, narx pasayganda esa taklif kamayadi. Bu taklif qonuni sifatida tanilgan. Taklifni shakllantiruvchi asosiy omillar sifatida ishlab chiqarish xarajatlari, texnologik o‘zgarishlar, hukumatning iqtisodiy siyosati, va bozor raqobati ko‘rsatiladi. Masalan, yuqori talabga ega bo‘lgan sanoat mahsulotlarining ishlab chiqarish jarayonida xarajatlar oshishi taklifni kamaytirishi mumkin. Shunday qilib, talab va taklif iqtisodiy jarayonlarda har doim o‘zaro bog‘liq holatda bo‘ladi.Natijada, talab va taklif iqtisodiy munosabatlarning muhim asosini tashkil etadi. Ushbu tushunchalar bozorni yaxshiroq tushunishga va iqtisodiy siyosatni samarali ravishda shakllantirishga yordam beradi. Talab va taklifning o‘zaro ta'siri narxlar va qiziqishlarni belgilaydi, bu esa bozorning umumiy funktsiyalarini to‘g‘ri ishlashini ta'minlaydi. Yalpi talab va taklif iqtisodiyotning muhim tushunchalari bo‘lib, ularni o‘rganish iqtisodiy faoliyatni tushunishga yordam beradi. Yalpi talab - bu ma'lum bir vaqtda iqtisodiyotda

iste'molchilar, ishlab chiqaruvchilar va hukumat tomonidan amalga oshiriladigan hamma tovarlar va xizmatlar uchun so‘rov. Yalpi taklif esa iqtisodiyotda mavjud bo‘lgan resurslar va ishlab chiqarish imkoniyatlariga asoslangan holda taklif etiladigan tovar va xizmatlar miqdorini ifodalaydi. Ularning o‘zaro munosabati iqtisodiy muvozanatni va narxlarni belgilashda muhim rol o‘ynaydi. Izlanishlar natijasida yalpi talab va taklif borasidagi o‘zgarishlar ko‘rsatildi. Yalpi talabning o‘sishi iqtisodiy rivojlanish, iste'molchilarning daromadlaridagi oshish, va xarid qobiliyatining yuksalishi bilan bog‘liq. Masalan, mamlakatda ishsizlik darajasi pasayganida va aholi daromadlari oshganda, talab oshadi. Bunga qarshi, yalpi taklifning ko‘payishi ishlab chiqaruvchilarning texnologik yangilanishlari, yangi ishlab chiqarish quvvatlariga ega bo‘lishi, va resurslar samaradorligini oshirish orqali amalga oshadi.Iqtisodiyotda muvozanat holatida yalpi talab va taklif bir-biriga tenglashadi. Agar yalpi talab yalpi taklifdan yuqori bo‘lsa, narxlar oshadi va inflyatsion bosim kuchayadi. Boshqa tomondan, agar yalpi taklif talabdan yuqori bo‘lsa, narxlar pasayadi va deflyatsiya yuzaga keladi. Shu sababli, yalpi talab va taklif izlanishlari iqtisodiy siyosatning asosiy yo‘nalishlarini belgilab beradi. Natijada, hukumatning iqtisodiy siyosatlari va regulyatsiyalari ushbu ikki unsur o‘rtasidagi muvozanatni saqlashga qaratilgan bo‘lishi kerak. Umuman olganda, yalpi talab va taklifning izlanish natijalari iqtisodiy tahlilning muhim jihatini tashkil etadi. Bu izlanishlar orqali iqtisodiy muammolarni aniqlash, ularga samarali yechimlar taklif etish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash yuzasidan tavsiyalar ishlab chiqish mumkin.Yalpi talab iqtisodiyotda muhim tushuncha bo‘lib, u bozor iqtisodiyoti qanday ishlashini tushunishda asosiy omil hisoblanadi. Yalpi talab — bu bir ma'lum davrda iqtisodiy agentlar tomonidan turli tovarlar va xizmatlarga bo‘lgan umumiy talabni anglatadi. Bu tushuncha iqtisodiyotning makroiqtisodiy ko‘rinishini beradi va ishlab chiqarish, narx belgilash va davlat siyosati uchun muhim ko‘rsatkich hisoblanadi.

Yalpi talabni o‘rganish uchun ikki asosiy usul mavjud: statistik metodlar va iqtisodiy modellardan foydalanish. Statistika tadqiqotlari orqali iqtisodiy ma'lumotlarni yig‘ish va tahlil qilish talabni aniqroq o‘lchash imkonini beradi. Bu ma'lumotlar odatda turli sohalardan, masalan, iste'molchi xarajatlari, investitsiya va davlat xarajatlari haqida bo‘ladi. Misol uchun, iste'molchi xarajatlari oshsa, bu yalpi talabning o‘sishini ko‘rsatadi, shuning uchun bu ko‘rsatkichni taqqoslash va tahlil qilish zarur. Bundan tashqari, iqtisodiy modellardan foydalanish, yalpi talab va taklif o‘rtasidagi munosabatlarni tushunishda muhimdir. Yalpi talabning o‘zgarishi narxlarning o‘zgarishiga qanday ta'sir qilishi, iqtisodiyotga bo‘lgan talab va taklifning muvozanatini topishda muhimdir. Ta'kidlanishi kerakki, yalpi talabning o‘zgarishi keng ko‘lamli iqtisodiy omillarga tasir ko‘rsatadi, jumladan, daromad darajasi, iste'mol xulq-atvori va makroiqtisodiy siyosat.Natijada, yalpi talabni o‘rganish nafaqat iqtisodiyotni yaxshiroq tushunish uchun, balki davlat siyosatini ishlab chiqishda ham muhim rol o‘ynaydi. Bu o‘rganish jarayoni natijasida iqtisodiyotdagi muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish uchun zarur choralarni ko‘rish imkonini beradi. Shu bilan birga, yalpi talabni o‘rganish o‘zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarda zaruriyatlarni aniqlash va strategik qarorlar qabul qilishda asosiy vosita bo‘lib xizmat qiladi.Yalpi taklif iqtisodiyotning muhim tushunchalaridan biri bo‘lib, u iqtisodiy resurslarning jami miqdorini va ularni ishlab chiqarishga sarflash jarayonlarini o‘rganishga yordam beradi. Yalpi taklifni o‘rganish uchun ma'lumot to‘plash jarayoni bir nechta muhim bosqichlardan iborat. Avvalambor, yalpi taklif qaysi omillarga bog‘liq ekanligini aniqlash zarur. Bunga ishlab chiqarish faktorlarining yetarliligi, texnologik rivojlanish, va resurslarning taqsimlanishi kiradi. Odatda, bu omillar birgalikda ishlaydi va ularning o‘zaro ta'siri orqali yagona taklif darajasi shakllanadi.Bundan tashqari, ma'lumot to‘plash jarayonida iqtisodiy tadqiqotlar va statistik ma'lumotlar asosida asosli xulosalar chiqarish muhimdir. Bunda mamlakatning

iqtisodiy ko‘rsatkichlari, ishlab chiqaruvchi sanoat tarmoqlari, va bozor holati kabi faktorlardan foydalanish mumkin. Misol uchun, O‘zbekistondagi paxta ishlab chiqarish sektori bilan bog‘liq yalpi taklif ma'lumotlari qisqa muddatda yuqori natijalarga erishishda yordam berishi mumkin, chunki u rasmiy statistikaga asoslanib o‘rganiladi.Yalpi taklifni o‘rganish jarayonida global iqtisodiy holat ham e'tiborga olinadi. Xalqaro bozor sharoitlari, savdo tariflari va iqtisodiy siyosatlar oshirishga va kamaytirishga ta'sir ko‘rsatishi mumkin. Yalpi taklifning o‘zgarishlari hozirgi kunda iqtisodiy prognoz qilishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi, chunki ishlab chiqarish imkoniyatlarini aniq baholash orqali mamlakatlar o‘rtasida raqobatbardoshlikni oshirish mumkin.Natijada, yalpi taklifni o‘rganish uchun ma'lumot to‘plash nafaqat iqtisodiy nazariyani chuqur o‘rganishga, balki amaliy tadqiqotlarda qo‘llaniladigan muhim asbob hisoblanadi. Bu jarayon iqtisodiy rivojlanish uchun zarur bo‘lgan resurslarni to‘g‘ri taqsimlash va boshqarishda yordam beradi. Talab va taklif iqtisodiyotning asosiy tushunchalari hisoblanadi. Talab iste'molchilarning ma'lum bir narxda tovar yoki xizmatga qiziqishi va uni sotib olish uchun tayyorligini ifodalaydi. Taklif esa ishlab chiqaruvchilarning ma'lum bir narxda bozorga yechishga tayyor bo‘lgan tovar yoki xizmatlarni anglatadi. Iqtisodiyotni tushunishda talab va taklifning o‘zaro aloqasi muhim ahamiyatga ega bo‘ladi.Talab va taklif o‘rtasidagi munosabat narxlar va bozor tengliklariga ta'sir qiladi. Masalan, agar talab oshsa, iste'molchilar ko‘proq tovar sotib olishga tayyor bo‘lsalar, narxlar ko‘tariladi. Narxning oshishi ishlab chiqaruvchilarga ko‘proq mahsulot yaratishga rag‘batlantiradi, natijada taklif oshadi. Shu tariqa, talab va taklif o‘rtasidagi munosabat iqtisodiy jarayonlarni shakllantiradi va narxlar muvozanatini belgilaydi.Bundan tashqari, talab va taklifning elastikligi ham muhim ahamiyatga ega. Talab elastikligi iste'molchilarning narx o‘zgarishlariga qanday munosabat bildirishini ko‘rsatadi. Agar talab elastik bo‘lsa, narxlar oshganda talab kamayishi yoki aksincha, narxlar tushganda talab oshishi mumkin. Taklif elastikligi esa ishlab chiqaruvchilarning narx o‘zgarishlariga qanday reaktsiya qilishini ko‘rsatadi. Agar taklif elastik bo‘lsa, narxlarning kuchli o‘zgarishini ishlab chiqaruvchilar tezlik bilan javob berishi mumkin. Iqtisodiy siyosat mamlakatning iqtisodiy faoliyatini boshqarish uchun qabul qilinadigan qarorlar to‘plamidir. Bu siyosat davlat tomonidan belgilangan maqsadlar va ko‘rsatmalarga asoslanadi. Iqtisodiy siyosatning asosiy maqsadi iqtisodiy barqarorlikni, o‘sishni va ijtimoiy adolatni ta'minlashdan iborat. Talab va taklif iqtisodiyotning asosiy qismi bo‘lib, bu ikki omil o‘rtasidagi muvozanat iqtisodiy siyosat orqali boshqariladi.Talab iqtisodiyotda iste'molchilar va foydalanuvchilar tomonidan tovar va xizmatlarga bo‘lgan ehtiyojni ifodalaydi. Talabning oshishi xarajatlar va daromadlar bilan bog‘liq bo‘lib, davlat iqtisodiy siyosati orqali rag‘batlantirilishi mumkin. Masalan, davlat subsidiyalarini taqdim etish orqali yoki soliq stavkalarini pasaytirish orqali talabning o‘sishini qo‘llab-quvvatlashi mumkin. Bunday o‘zgarishlar iste'Molchilar uchun mahsulotlarni olishni osonlashtiradi va natijada iqtisodiy faollikni oshiradi.Taklif esa ishlab chiqaruvchilar tomonidan taqdim etilayotgan mahsulotlar va xizmatlarni ifodalaydi. Iqtisodiy siyosat ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va raqobatbardosh muhit yaratish orqali taklifni oshirishga yordam beradi. Misol uchun, davlat innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash orqali yangi texnologiyalarga sarmoya kiritishni rag‘batlantirishi mumkin. Bu ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi va natijada taklifni kengaytiradi. Tadqiqotlar ilmiy izlanishlar jarayonida muhim ahamiyatga ega bo‘lgan jarayonlardir. Ular nafaqat akademik sohada, balki amaliyotda ham yangi bilimlar va kashfiyotlar keltirib chiqaradi. Kelgusidagi tadqiqotlar uchun beriladigan tavsiyalar, tadqiqotchilar va mutaxassislar tomonidan nazorat qilingan, ilgari erishilgan bilimlarni yanada kengaytirishga yordam beradi. Birinchi navbatda, tadqiqot mavzusi aniqlanishi lozim. Mavzu tanlash jarayonida muammoni etarlicha chuqur o‘rganish, soha bilan

bog‘liq mavjud o‘quv materiallarini tahlil qilish zarur. Bu nazariy va amaliy qirralarning birlashishi boshidan ortiqcha muammolarni hal qilish imkonini beradi. Ta'kidlash joizki, tadqiqot usullari va yondashuvlari diqqatga sazovordir. Kelgusidagi tadqiqotlar uchun zamonaviy texnologiyalarni, jumladan, ma'lumotlarni to‘plash va tahlil qilishda sun'iy intellekt, avtomatlashtirilgan tizimlar kabi innovatsion yechimlardan foydalanish tavsiya etiladi. Shuningdek, interdisiplinar tadqiqotlar olib borish, o‘zaro aloqalar va integratsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Har bir sohaning o‘ziga xos tomonlarini birlashtirish, yangi nazariyalar va yondashuvlar yaratishga yordam beradi. Tadqiqotning ehtimoliy natijalarini oldindan belgilab olish ham muhimdir. Kelgusidagi tadqiqotlar natijalarining ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirini ko‘zda tutish, soha uchun amaliy natijalar ishlab chiqishga imkon beradi. Shu sababli, tadqiqotlar avvalgi ishlar asosida reytinglar va maslahatlar yaratish jarayonida qabul qilinadigan qarorlar haqida hamba aldovlarni o‘z ichiga olishi zarur.

S-taklif, D-talab, P-mahsulot narxi, Q-mahsulot miqdori.

Xulosa

Yalpi talab yalpi taklif tahlili iqtisodiy tahlil jarayoni bo‘lib, u bozorda mavjud bo‘lgan barcha talab va takliflarni o‘rganishga qaratilgan. Ushbu tahlil narxlarni belgilash va bozorni muvozanatga keltirishda muhim ahamiyatga ega. Yalpi talab yuqori bo‘lganida, taklif bilan solishtirganda narxlar ko‘tariladi, aksincha taklif yuqori bo‘lsa narxlar tushadi. Iqtisodiy o‘sish, inflyatsiya va iste'molchilar xulq-atvori kabi omillar bu jarayonga ta'sir ko‘rsatadi. Tahlil natijalari iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqishda noyob ma'lumotlar beradi va bizneslar uchun muvaffaqiyatli qarorlar qabul qilishga yordam beradi. Xulosa qilib aytganda, kelgusidagi tadqiqotlar uchun tavsiyalar qatoriga mavzuni chuqur o‘rganish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va natijalar ta'sirini oldindan belgilash kiradi. Bu yondashuvlar yordamida tadqiqotlar yanada muvaffaqiyatli va natijador bo‘ladi. Iqtisodiy siyosat talab va taklifga katta ta'sir ko‘rsatadi. Iqtisodiy siyosatning samarali amalga oshirilishi, iste'molchilik, ishlab chiqaruvchilik va umuman iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga yordam beradi. O‘zaro bog‘liqliklar tushunilishi zarur, chunki talab va taklifning o‘zgarishi iqtisodiy o‘sishni va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1."Mikroiqtisodiyot" — N. Sharipov, B. Islomov.
2."Mikroiqtisodiyotning zamonaviy masalalari" — R. Xusanov.

3."Mikroiqtisodiyot asoslari" — T. Tursunov.
4. "Iqtisodiy nazariyaning asosiy yo‘nalishlari" — Z. Ismoilov.
5. "Iqtisodiy inqirozlar va ularning mikroiqtisodiyotga ta'siri" — Sh. Tursunov.
6. "Mikroiqtisodiyot va makroiqtisodiyot o‘rtasidagi munosabatlar" — A. Azizov.

БАРҚАРОР БАНДЛИК ВА ЮҚОРИ ДАРОМАД ТОПИШГА ЭРИШИШДА ЎЗИНИ ЎЗИ БАНД ҚИЛИШНИ ЯНАДА ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ МАСАЛАЛАРИ

Рузиев Ғанишер Усарович,
ТДИУ катта ўқитувчиси, ruziev.ganisher.80@mail.ru

Аннотация: Мақолада аҳолининг барқарор бандлигини таъминлаш, норасмий бандликни легаллаштириш ва юқорида даромад топишга эришиш борасида ўзини ўз банд қилишнинг ўрни ва уларни солиқлар воситасида рағбатлантириш амалиёти таҳлил қилинган. Шунингдек, ўзини ўз банд қилишни янада қўллаб-қувватлаш масалалари бўйича таклифлар келтириб ўтилган.

Калит сўзлар: бандлик, ўзини ўзи банд қилиш, ўзини ўзи банд қилган шахслар, норасмий бандлик, ижтимоий солиқ, меҳнат стажи.

Кириш. Кейинги йилларда мамлакатимизда аҳолининг иш билан бандлигини таъминлаш, тадбиркорлик фаолиятига янада кенг жалб қилиш, ҳамда ностандарт бандлик шаклларидан бири бўлган ўзини ўзи банд қилиш орқали қонуний меҳнат фаолиятини амалга ошириш учун шарт-шароитларни янада кенгайтириш борасида изчил излоҳотлар амалга оширилмоқда. Бугунги кунда аҳоли ўзини ўзи банд қилган ҳолда юздан ортиқ фаолият (ишлар, хизматлар) турлари билан шуғулланишларига имконият яратилди. Аҳолини бандликнинг мазкур турлари бўйича меҳнат фаолияти натижасида олган юз миллион сўмгача бўлган даромадлари солиққа тортилмайдиган бўлди. Натижада бугунги кунда мамлакатда ўзини ўзи банд қилганлар меҳнат ресурслари сонининг 10 фоизидан ортиқроғини ташкил этмоқда. Демак, аҳолининг барқарор бандлик ва узлуксиз даромад манбаига эга бўлишлигини янада таъминлаш мақсадида зини ўзи банд қилишни давлат томонидан ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, ушбу соҳада мавжуд муаммолар бартараф этиш, улар фаолиятини солиқлар воситасида рағбатлантиришни янада такомиллаштириш борасида илмий изланишлар олиб бориш ҳамда тегишли чора тадбирларни амалга оширишни талаб этади.

Тадқиқот методологияси. Тадқиқотимиз аҳолининг барқарор бандлигини таъминлаш, норасмий бандликни легаллаштириш ва юқорида даромад топишга эришиш борасида ўзини ўз банд қилишни янада қўллаб-қувватлаш, жумладан, солиқлар воситасида тартибга солиш ва рағбатлантиришни янада такомиллаштириш мақсадида олиб борилган бўлиб, ўзини ўзи банд қилиш борасидаги муаммоларни аниқлаш, таҳлил қилиш ва уларга ечим топиш, улар фаолиятини қўллаб-қувватлаш масалалари бўйича вазифалар белгилаб олинди. Тадқиқот жараёнида амалий материалларни ўрганиш, таҳлил қилиш, таққослаш ва гуруҳлаш каби усуллардан фойдаланилиб хулоса ва таклифлар ишлаб чиқилди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси. Мамлакатимизда 2024 йил 1 сентябрь ҳолатига, ҳисобга олинган ўзини ўзи банд қилган шахслар 3911952 нафарга етгани